

С.М. Ягодзінський,
Національний авіаційний університет

ОБРАЗ ЖІНКИ В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ А. ЧЕХОВА

У творчому доробку А. Чехова є невелике оповідання – «Про кохання» (1898 р.), написане ним за шість років до смерті. В ньому письменник з сумом пише, що кохання – це те, що ставить перед людиною лише питання. Ті пояснення кохання, які давалися для одного випадку, для сотні інших виявляються непридатними, порожніми, сухими. І жодні успіхи в технічній, науковій, духовній, соціальній сферах не дадуть відповіді на запитання: «чому Пелагея не покохала кого-небудь іншого, ближчого собі по душевним і зовнішнім якостям, а покохала саме Никанора, цього мурла?». Саме тому, за визнанням А. Чехова, кохання і жінка, є великими взаємозв'язаними таємницями.

Письменник ніколи не мав нестатку жіночої уваги. Від народження його оточували жінки – мама, сестра, няня, потім шанувальниці, коханки, випадкові знайомі. Водночас, він ніколи не втрачав голову і лише зрідка піддавався тому, що іменують пристрастю. Не буде великим перебільшенням стверджувати, що А. Чехов до деякої міри прохолодно ставився до протилежної статі, що не могло не відобразитися на літературних персонажах його творів. У п'єсах, оповіданнях, листах він надає жінці амбівалентних характеристик: «всі жінки однакові», «красою жінка не може компенсувати свою пустоту», «жінки без товариства чоловіків блякнуть», «ми занадто ідеально дивимось на жінок», «жахливо хитрі, шалено лукаві», «для чого Богом дана жінці краса, грація, розум? Невже для того, щоб лежати на дивані, їсти та брехати, брехати без кінця», «жінка схожа на рибу, хвостом догори». Нерідко жінка-персонаж лише ззовні прекрасна, наївна, прагне кохати, бути щасливою. Насправді ж, вона прагматична, цинічна, зорієнтована на вирішення побутових проблем, використовує почуття чоловіків для маніпуляції ними.

Найбільш відверто А. Чехов зобразив це в повісті «Драма на полюванні» (1884 р.). Навіть в останніх сценах не відчувається осудження автором чоловічої жорстокості і не бажання зрозуміти внутрішній конфлікт жінки, її принципово інше бачення світу та його закономірностей. Усі висновки автор полишає читачеві. Загалом, більшість творів письменника не містять моралізування відносно вчинків героїв та аксіологічних оцінок.

Чи слідє з цього, що лауреат Пушкінської премії, почесний академік Імператорської Академії наук ненавидів жінок, презирливо ставився до них? Очевидно, ні. Аналіз його творів показує, що А. Чехов лише прагне максимально точно змалювати образ жінки, яка є суперечливою, непослідовною, слідє власній, а не чоловічій, логіці, має особисті бажання, орієнтири та переваги. На

наш погляд, жінка в творчості А. Чехова – це своєрідна книга для чоловіків, заклик до порозуміння, взаємної поваги та толерантності.

І приклад такої позиції А. Чехов надає в кінці свого життя. Познайомившись у 1898 р. з актрисою МХАТу Ольгою Кніппер, письменник до кінця своїх днів беріг до неї теплі почуття, які виражені у сотнях листів переписки (за різними підрахунками близько 800). Вони обвінчалися в 1901 р., але не змогли бути разом через хворобу одного і неймовірним захопленням кар'єрою та театром іншої. Імовірно, вона належала й іншим: сотні прихильників, постійні вечірки, прем'єри інколи зовсім не залишали їй часу на письменника. Проте він кохав її, сподівався на літні зустрічі в Ялті, страждав, лише зрідка виказуючи почуття ревності. Зі свого боку, вона давала йому все, на що була спроможною. Зустрічі, поради, листи, підтримка, відмінна гра в театрі його п'єс, а також пам'ять про Антошу Чехонте, які вона оберігала все своє життя.

Чи відповідав образ жінки, змальований А. Чеховим у творах, його відношенню до жінок у реальному житті? До деякої міри так. Справді, дивно було б, якби класик літератури, філософ, психолог, лікар писав те, чого не відчував сам і в чому не знаходив частинку істини та правди. Втім доля дала А. Чехову можливість переосмислити власне відношення до світу загалом та до жінок, зокрема. Щире кохання до актриси і невиліковна хвороба, успіхи вистав на його твори та вимушене «заслання» до Ялти стали для письменника своєрідною сповіддю, підсумком і в той же час прологом до адекватного сприйняття його творчості.